

JAANI KOOL SAKSA AJAL

Koolimaja Jaanil oli lihtne ja kodune: ühel pool kahe õpetaja korterid, teisel pool kaks suurt klassiruumi — üks I—II—III klassile ja teine IV—V—VI klassile. Iga klassi jaoks oli üks pingirida ja järgmisse klassi üleminek tähendas istumist järgmisse pingiritta. Kõik, mis koolis õppimiseks vajalik, oli olemas — tahvlid, maakaardid, raamatukogu ja harmoonium. Klassiruumi soojendas suur ahi, mille ümber joostes korjati ka muhke.

Meid käis koolis üle 60 lapse lähedalt ja kaugelt. Kooli (ja ühtlasi vanemaid klasse) juhatas Aleksander Tuvikene. Teiseks õpetajaks (ja nooremate klasside juhatajaks) oli Anna Adson. Nad mõlemad olid tugevad, kogemustega õpetajad ja hiljem linnakoolis edasiõppijatel ei olnud mingeid probleeme. Tunde oli tavaliselt 4—5 ning koolipäev algas väikese hommikupalvusega. Opetati eesti ja saksa keelt, usuõpetust, matemaatikat, loodusõpetust, maateadust, ajalugu, joonistamist, tööõpetust, laulmist, võimlemist ja kirjatehnikat.

Vahetundidel, kui ilm vähegi lubas, toimus tegevus õues. Talvel tähendas see suusatamist, kelgutamist ja lumesõda. Lumesõja päeval olid juhataja ise ka kaasa, küllap vist rohkem selleks, et kõik õnnelikult läheks. Suusapäeval oli Kalmemägi tihedalt lapsi täis, julgemad ja tugevamad sõitsid alla Andsu-

külla. Küll oli neid omatehtud suuski igasuguseid, side-meks vaid saapanina rihm või nõör! Kõigil ei olnudki saapaid, seepärast sõideti ka pasteldega.

Aegade möödudes jäävad kooliaastatest meelde credamad õpetajaisiksused. Nii seostub minul Jaani kooli meenutamine alati Aleksander Tuvikese nimega. Meelde on jäänud tema ausus, õiglus ja suur isamaa-armastus. Olid Saksa okupatsiooni aastad, kuid tema ei laulnud kiidulaulu okupantidele. Tema õpetas meid kalliks pidama oma maad ja oma töökas kodu. Tuvikene õpetas meile palju kauneid isamaalaule. Meelde on jäänud ka tema range ja lihtne väline kuju — sirge rühi, põetud peaga, tihti särrsaahastes ja eesti ohvitseri vormis. Teadsime, et ta oli olnud vapper vabadussõdalane ja see tõstis veelgi austust tema vastu.

Kui sakslased hakkasid taganema ja 1943/44. a. talvel rinne lähenes, paigutati Saksa sõjavägi koolidesse. Lapsed saadeti kodudesse. Tuvikene aga leppis kokku Anioti taluga, kus anti võimalus kooli jätkamiseks. Nii käisime Anioti talus koos mitu talvekuud kuni märtsini. See kooliskäimine oli eriline oma vaimult ja viisilt. Võib-olla tundis Tuvikene oma elutee peatset lõppemist ja tahtis anda meile, oma viimastele õpilastele, võimalikult palju en-

ALEKSANDER TUVIKENE.
G. Zoppi foto Irene Kõivu kogust

dast, oma isamaalisusest, isendada jõudu kõigeks selleks, mis meid ees ootas.

Aleksander Tuvikese vaim ja tema õpetatud laulud aga elavad edasi Jaani kooli ümbruse rahvas. Praegu, kui on jällegi rasked ja keerulised ajad, kui Eestimaa vajab jällegi hingejõudu, ausaid ja tugevaid mehi, meenutan tihti üht Aleksander Tuvikese poolt Anioti koolitares õpetatud laulu:

Mu tammed, mu kodumaa
tammed,
te peale mõtlen ma,
ei näinud teid kaua pole,
ei näha vast iialgi saa.
Nüüd mühamas maru te
ladvus
ja torm käib üle maa —
mu tammed, kas seisate
tormis?

Ma tahaksin näha teid —
kuis võitlete tormi vastu
ja tõstate üles päid!

VAIKE REIAL (Lukats),
1944. a. lõpetaja